

D gegn Finnlandi

Dómur frá 7. júlí 2009

Mál nr. 30542/04

6. gr. Réttur til réttlátrar málsmeðferðar fyrir dómi

Réttur til að spyrja vitni. Sönnunargögn. Jafnræði aðila fyrir dómi.

1. Málsatvik

Kærandi, D, er bandarískur ríkisborgari, fæddur árið 1952 og búsettur í Finnlandi. Þann 19. júní 2003 var hann dæmdur til þriggja og hálfis árs fangelsisvistar fyrir grófa kynferðislega misnotkun á dóttur sinni, E, sem var fædd 1997.

Grunur um kynferðislega misnotkun vaknaði vegna frásagnar dóttur kæranda um framferði hans gagnvart henni. Fór því fram læknisrannsókn og voru viðtöl lækna við hana tekin upp á myndband. Kæranda voru kynntar niðurstöður rannsóknanna og tilkynnt að komið yrði á fundi milli þeirra feðgina, sem fór þó aldrei fram. Meðan á rannsókn málsins stóð óskaði kærandi eftir aðgangi að læknaskýrslunum en ekki var orðið við því fyrr en nokkru síðar þegar hann fékk aðgang að hluta þeirra. Við meðferð málsins fyrir dómi voru m.a. sýndar fyrrnefndar myndbandsupptökur af viðtölum lækna við dóttur kæranda. Kærandi var sýknaður af ákærinni á lægra dómstigi þar sem ekki þótti sýnt fram á sekt hans. Jafnframt voru taldir vera gallar á rannsókn málsins, þar sem kærandi fékk ekki aðgang að rannsóknarskýrslum fyrr en stuttu fyrir réttarhöldin og hefði hann því ekki haft nægan tíma til að undirbúa málsvörn sína. Kærandi áfrýjaði niðurstöðu málsins og hélt því fram að við mat á sekt hans hefði eingöngu verið stuðst við frásögn E á myndbandsupptöku og þar sem hann hefði jafnframt skort aðgang að þeim rannsóknargögnum hefði hann ekki haft nægan tíma til að undirbúa vörn sína. Áfrýjunardómstóllinn sakfelldi kæranda í samræmi við ákæru og taldi að þrátt fyrir að myndbandsupptökurnar hefðu verið mikilvægt sönnunargagn um sekt hans, hefði sakfelling hans einnig verið studd öðrum óbeinum sönnunargögnum.

2. Meðferð málsins hjá Mannréttindadómstólnum

Kæran

Kærandi hélt því fram að brotið hafi verið gegn rétti hans samkvæmt b- og d-lið 3. mgr. 6. gr. sáttmálans, þar sem hann hefði ekki fengið nægan tíma og aðstöðu til að undirbúa vörn sína eða fengið að spyrja eða láta spyrja vitni sem leitt var gegn honum.

Niðurstaða

Dómstóllinn tók fram að þau réttindi sem felast í b- og d-lið 3. mgr. 6. gr. væru nánari útfærslur á rétti sakbornings til réttlátrar málsmeðferðar samkvæmt 1. mgr. 6. gr. sáttmálans. Skoðun dómstólsins lyti þar af leiðandi að því hvort málsmeðferðin í heild sinni hefði verið réttlát í skilningi 1. mgr. 6. gr.

Ekki bæri að túlka ákvæði 1. mgr. og d-liðar 3. mgr. 6. gr. svo að í þeim fælist undantekningarlaus réttur kæranda til að leiða fram vitni, heldur fremur að honum væri veitt nægjanlegt tækifæri til þess fyrir dómstólum. Af þeim ákvæðum leiddi sú skylda aðildarríkja að tryggja slíkan rétt sakborninga. Dómstóllinn tók jafnframt fram að sakfellingu mætti ekki byggja eingöngu eða að verulegu leyti á framburði vitnis, sem sakborningur hefði ekki fengið að spyrja. Við mat á því hvort sakborningur hefði hlotið réttláta málsmeðferð, yrði einnig að taka tillit til réttar ætlaðs fórnarlambis til verndar einkalífs síns. Því féllist dómstóllinn á að við meðferð sakamála um kynferðislega misnotkun væri heimilt að grípa til vissra aðgerða til verndar fórnarlambinu, að því gefnu að þær mætti samræma viðunandi og virkri beitingu réttinda sakbornings.

Dómstóllinn komst að þeirri niðurstöðu að sakfelling hefði byggst að miklu leyti á óbeinum sönnunargögnum, utan framburðar E, sem kom fram á myndbandsupptökunni sem hefði verið eina beina sönnunargagn. Með hliðsjón af því hvaða sönnunargögn voru lögð til grundvallar í máli kæranda fyrir landsdómstólum yrði dómstóllinn að taka afstöðu til þess hvort kærandi hafi fengið nægjanlegt tækifæri til að njóta réttinda sinna samkvæmt 6. gr. sáttmálans.

Þótt kæranda hafi staðið til boða að beiðast frekari rannsóknar, hafi hann látið það hjá líða, þar sem þá stóð til að kærandi ætti fund með E og því hafi hann ekki talið sig hafa tilefni til þess. Jafnframt hefði hann ekki haft á reiðum höndum spurningar til að leggja fyrir E, þar sem hann hafði ekki fengið aðgang að neinum þeim skjölum sem höfðu að geyma upplýsingar um hina meintu misnotkun. Með hliðsjón af þessu taldi dómstóllinn að kærandi hefði ekki verið upplýstur á skýran og nákvæman hátt um að honum myndi ekki gefast annað tilefni til að leggja spurningar fyrir barnið.

Dómstóllinn tók jafnframt fram að viðræður læknis E og kæranda hefðu átt sér stað á óformlegan hátt og án þess að lagalegra réttinda hans væri gætt. Dómstóllinn gæti jafnframt ekki litið framhjá þeirri afstöðu kæranda að hann hefði ekki getað neytt réttar síns til að leggja spurningar fyrir E, þar sem hann hefði ekki haft vitneskju um niðurstöður rannsóknanna. Kæranda hafi ekki verið veittur aðgangur að skýrslunum fyrr en á því stigi málsins að það kom honum ekki að notum við málsvörn sína. Jafnframt yrði að taka tillit til þess að rannsókn málsins hafði ekki verið hafin þegar meðferð E hófst. Óumdeilt væri að frá því tímamarki hefði kærandi ekki getað lagt spurningar fyrir E, sem hefði getað gagnast honum við öflun sönnunargagna. Þrátt fyrir það hefði ekki verið gripið til aðgerða til að auðvelda kæranda að undirbúa málsvörn sína.

Í ljósi atvika málsins taldi dómstóllinn ekki mögulegt að fallast á þau sjónarmið ríkisins að reglan um jafnræði aðila fyrir dómi ætti aðeins við þegar formleg rannsókn málsins hæfist, sérstaklega með hliðsjón af því að öflun mikilvægustu sönnunargagna málsins var þá lokið. Jafnframt bæri að líta til þess að móðir E hafði haft fullan aðgang að umræddum skýrslum frá upphafi málsins. Dómstóllinn lagði áherslu á mikilvægi þess að myndbandið var sýnt við meðferð málsins fyrir dómi, en þó gæti það ekki tryggt nægjanlega réttindi kæranda, þar sem honum hafði ekki verið veitt tækifæri til að leggja fram spurningar fyrir vitnið. Við meðferð sakamála yrði einnig að taka tillit til hagsmuna mjög ungra brotþola, sér í lagi þegar um kynferðislegt ofbeldi væri að ræða. Það væri liður í mati dómstólsins á því hvort ákvæði 6. gr. hefði verið brotin.

Það, að leggja framburð vitnis á myndbandsupptöku til grundvallar sem mikilvægt sönnunargagn, án þess að kærandi hefði haft nægjanlegt tækifæri til að leggja spurningar fyrir E á grundvelli viðeigandi upplýsinga, fæli í sér slíka takmörkun á rétti hans til að halda uppi vörnum að ekki væri hægt að telja að kærandi hefði hlotið réttláta málsmeðferð. Komst dómstóllinn því að þeirri niðurstöðu að brotið hefði verið gegn rétti kæranda samkvæmt 1. mgr. 6. gr. sáttmálans. Samkvæmt 41. gr. sáttmálans voru kæranda dæmdar 4.000 evrur í skaðabætur og 6.197 evrur í málskostnað.

Einn dómari skilaði séráliti.